

Nr 225

Av herr **Molin** i Dombäcksmark, om anslag till omredigering i vissa avseenden och utdelande till rikets offentliga undervisningsanstalter av en utav docenten Sten de Geer utgiven karta över befolkningens fördelning i Sverige den 1 januari 1917 jämte tillhörande beskrivning.

Kunskapen om svenska folkets fördelning och sammansättning är ännu synnerligen begränsad, särskilt hos det stora flertalet bland dess medlemmar. Svensken i allmänhet har ännu endast dunkla föreställningar om var de övriga medlemmarna av hans folk hava boplat och varför bebyggelsen blivit sådan den är.

Att den för hela svenska folkets verksamhet och fortvaro grundläggande kunskapen om det egna folket och det egna landet ännu icke kommit att intaga första platsen i den offentliga undervisningen torde bero även av att för sådan undervisning material i för den allmänna undervisningen lätt tillgänglig form hittills icke förelegat, för att icke nämna frånvaron av allmän insikt om statistikens grundläggande betydelse för all medborgarebildning. Denna undervisningsmaterialbrist kan numera i väsentlig mån avhjälpas genom det förtjänstfulla kultur-geografiska arbete, som utförts och utföres särskilt av ett par av de nuvarande innehavarna av de akademiska lärostolarna i vårt land. Den ene av dem, docenten Sten de Geer, har genom den nyligen utgivna »Karta över befolkningens fördelning i Sverige den 1 januari 1917» åstadkommit ett i världslitteraturen hittills enastående arbete.

På 12 kartblad i den stora skalan 1:500000 och omfattande hela Sverige har befolkningen blivit inlagd medelst prickar, av vilka var och

en motsvarar 100 invånare. På folkrika platser ordna sig dessa prickar i samlade kvadrater, och där i större städer en större befolkning bor alltför tätt för att på detta sätt kunna återgivas, hava enhetsprickarna ersatts med sfärer, vilkas storlek står i ett bestämt förhållande till folkmängden. På detta sätt har erhållits en förträfflig framställning av den svenska befolkningens fördelning i dess eget land och en fast grund lagts för god kunskap om befolkningens fördelning i verkligheten och icke efter mer eller mindre föråldrade historiska förvaltningsindelningsgrunder.

Kartan bringar klarhet icke endast över huvuddragen i befolkningens fördelning i Sverige. Den innehåller även ypperligt kunskapsmaterial för kännedom om bebyggelsen i landets olika delar och bygder. En nära 300 sidor stark textbok, som åtföljer kartan, redogör i en allmän del för använda metoder, för olika bygdetyper, samfärdsvägar, naturgränser, förvaltningsgränser och övriga gränser. Textbokens speciella del indelar Sverige i 8 större »landsdelar» och 105 »bygder» eller »länsdelar» och lämnar för var och en av dessa bygder en kort beskrivning särskilt med hänsyn till folkmängd och de viktigaste faktorer, som påverka fördelningen.

Kartan över befolkningens fördelning i Sverige har offentliggjorts med stöd av statsanslag. Kungl. Maj:t har bemyndigat generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen att av tillgängliga medel sammanskjuta erforderligt belopp. Kartans betydelse för samfärdselpolitiken har varit bestämmande för det redan utgångna statsbidragets beviljande.

Vilken särskilt praktisk betydelse kartan över befolkningens fördelning än kan hava för våra många samfärdselfrågors ordnande, förmenar jag, att svenska staten skulle göra dåligt bruk av den rika kunskapsfond, som kartan innehåller, om den icke söker göra hela Sveriges folk delaktigt av fondens medel till bättre kunskap om sig själv. Staten bör sprida kartan över befolkningens fördelning i Sverige till alla rikets offentliga undervisningsanstalter och först och främst till de många tusen skolor, där folkets barn få sin första undervisning om det land i vilket de bo, om det folk varav de äro del och vars framtid även beror av att dess medlemmar äga god kunskap om befolkningens fördelning i Sverige.

Den form kartan nu har torde icke vara den lämpligaste för det allmänna undervisningsändamål jag önskar, att den skall tjäna. Skalan

torde då lämpligen böra minskas till hälften eller 1:1000000. Som väggkarta bör kartan tilldelas rikets offentliga undervisningsanstalter. Den form, vari beskrivningen till kartan nu föreligger, torde även böra förändras. En omarbetning av textboken får företagas.

För att rikets alla offentliga undervisningsanstalter skola erhålla exemplar av väggkartan med beskrivning, torde upplagan böra uppgå till minst 20,000 ex. Kostnaderna för deras framställande, vari först och främst ingår skälig ersättning till författaren för hans treåriga intensiva arbete på kartans åstadkommande, varför han hittills icke haft någon ekonomisk fördel, och för det arbete han får för kartans omredigering och avpassande av textbokens innehåll för allmänna undervisningsändamål, torde efter nuvarande prisförhållanden anslås till etthundratusen kronor.

På grund av det anförda hemställles,

att riksdagen ville besluta att å extra stat för år 1921 anslå ett belopp av 100,000 kronor att användas på sätt och för ändamål ovan föreslagits.

Stockholm den 22 januari 1920.

Emil Molin,
Dombäcksmark.

